

Enkele opmerkingen bij het verschijnen van de nieuwe drukken van twee Nederlandse flora's

door M. Driessen

Zoals bekend mag worden verondersteld, zijn in juni en juli van dit jaar de nieuwste drukken uitgekomen van respectievelijk de Geïllustreerde flora van Nederland (22e druk) van Heimans, Heinsius en Thijssse (HHT) en de Flora van Nederland (20e druk) van Heukels en Van der Meijden.

Er is een grote overeenkomst tussen de beide nieuwe drukken: ze zijn allebei zeer ingrijpend gewijzigd. Nog opvallender is echter een groot verschil: in de Flora van Nederland wordt de naamgeving van de in 1980 voltooide Flora Europaea gevolgd, hetgeen betekent dat ongeveer 150 wetenschappelijke namen gewijzigd zijn! Het is te verwachten dat deze nieuwe namen in de toekomst in de wetenschappelijke en ook in de populair-wetenschappelijke literatuur zullen worden gebruikt. Daarom is het zeer te betreuren dat deze naamswijzigingen niet zijn opgenomen in de Geïllustreerde flora van Nederland van H.H.T. In het NRC-Handelsblad van 16 juli 1983 kon men lezen dat Van der Meijden het jammer vond dat hierdoor de H.H.T. als serieuze concurrent was weggefallen. Ik geloof dat deze constatering voor een groot deel wel bewaarheid zal worden, maar het is mij niet duidelijk hoe botanisch Nederland deze blunder heeft kunnen laten plaatsvinden. Men heeft waarschijnlijk te weinig oog gehad voor de grote en zelfs unieke waarde van de H.H.T.

Twee opmerkingen wil ik hier over maken. Ten eerste is de Geïllustreerde flora voor beginners in de botanie van veel groter belang dan de toch veel moeilijker toegankelijke Flora van Nederland. Weliswaar is deze 20ste druk van Heukels een heel stuk eenvoudiger geworden dan de vorige, maar het blijft een flora voor min of meer deskundigen. Dat is onder andere al duidelijk als je de sleutels bekijkt, waarin alleen de wetenschappelijke namen worden gebruikt. Voor een beginnende is het niet mogelijk om daarmee te werken. Hij of zij zal bij de oplossing van plantenpuzzels veel meer steun hebben van de H.H.T.

Voor de tweede opmerking over de bijzondere waarde van de H.H.T. citeer ik uit het voorwoord van het schitterende, helaas reeds lang uitverkochte boek *De Wereld der Planten* deel I: 'De Wereld der Planten is een wonderwereld. Wonderen geschieden dagelijks rondom ons, wonderen van allerlei aard, die echter alleen zichtbaar zijn voor degene die heeft leren zien en over het geziene kan denken . . . Ofschoon wij in een tijd leven waarin

het plantenkleed der aarde mishandeld, vernietigd en vervormd wordt als nimmer tevoren, volgt elke plant toch, waar maar de mogelijkheid tot groeien en bloeien zich voordoet, zijn levensloop. Een wonderwereld wacht reeds in elk stadsplantsoen een ieder, die de vormen der winterknoppen, de kleurschakeringen der boomschors, het lijnenspel der takken heeft leren zien. Vrije uren, zittend doorgebracht tussen de weidegrassen, wandelend langs de weg van het ene onkruid naar het andere, terwijl bloemen, vruchtjes, zaden, etc. aandachtig worden bekeken, desnoods eens met de loep, behoren tot de beste en rijkste in een mensenleven . . . als hij heeft leren zien'.

Mensen die het bovenstaande hebben ervaren zullen wezenlijk anders gaan denken over de schrikbarende achteruitgang van onze flora en ook over de maatregelen die hiertegen genomen zouden kunnen worden.

Om deze belangstelling te wekken en te stimuleren heeft (had?) de H.H.T. een veel belangrijkere functie dan de Flora van Nederland. En daarom betreur ik het dat de Geïllustreerde flora van H.H.T. op een zijspoor is komen te staan.

Dotterbloem.

(tek.: M. J. C. Kolvoort)

Het is overigens niet duidelijk in hoeverre de wijzigingen in de wetenschappelijke namen ook zijn doorgevoerd in de namen van de syntaxa die vermeld staan op pagina 20 t/m 28 van de Flora van Nederland. Bij het overzien van deze pagina valt tevens op dat hier meer papier wit gelaten is dan

op enige andere pagina. Er zou heel wat ruimte te winnen zijn geweest door ook deze pagina's te zetten over 2 kolommen. De gewonnen ruimte zou dan onder andere besteed kunnen worden aan een iets uitvoeriger inleiding over plantengemeenschappen waarbij ook de omschrijving van de formaties (de macromethode in de vegetatiekunde) zouden kunnen worden opgenomen. Deze informatie kan het inzicht in en de belangstelling voor het plantenrijk aanzienlijk verdiepen. Waarom wordt hier eigenlijk geen auteur vermeld en wel bij alle andere inleidingen?

Daarnaast zou de gewonnen ruimte ook besteed kunnen worden aan een uitleg van het 4-cijferig codenummer, dat bij iedere plant staat vermeld, maar dat voor niet-ingewijden onduidelijk blijft.

Hiervoor zou gebruik gemaakt kunnen worden van de betreffende tekst uit de Standaardlijst van de Nederlandse flora (1983) (pagina 4 t/m 8 behalve paragraaf 1; de omschrijving van de oecologische groepen, maar dan wel zonder ommissie (1b), en bij voorkeur volgens de overzichtelijke tabel 1 uit het betreffende artikel van ARNOLDS en VAN DER MAAREL (1979), waarin echter de zogenaamde beknopte aanduidingen zouden moeten worden opgenomen).

Op pagina 29 en 30 van de Flora van Nederland wordt een overzicht gegeven van de classificatie der families in hogere taxa. Het is jammer dat hierbij de families niet met naam doch alleen met een nummer worden genoemd. Ook op dit punt divergeren de beide flora's: In de H.H.T. wordt een indeling van het plantenrijk gemaakt, waarvan de wetenschappelijke grond reeds lang is verdwenen. Het systeem is afkomstig van de Franse botanicus A. BROGNIART ($\pm$ 1843) en werd door de Duitser EICHLER ($\pm$ 1883) en lang daarna nog gebruikt, ondanks het feit dat de wetenschappelijke onjuistheid ervan reeds aan het licht was gekomen. In de Flora van Nederland volgt men de indeling van de Flora Europaea. Ook op dit punt zou overeenstemming tussen beide flora's van grote betekenis zijn geweest.

Zoals uit het bovenstaande al herhaaldelijk blijkt is men vaak erg zuinig geweest met de ruimte in de Flora van Nederland. Het verbaast mij dan ook dat men wel plaats heeft ingeruimd voor de Friese plantennamen. Zou deze informatie niet veel beter opgenomen kunnen worden in de Standaardlijst van de Nederlandse flora in plaats van in de Flora van Nederland die toch in eerste instantie een veldflora wil zijn.

Bij het gebruik van de nieuwe Flora van Nederland viel mij nog een aantal kleine onjuistheden op, waarmee het volgens VAN DER MEJDEN

(NRC) stampvol zou staan.

Sagina nodosa (Krielparnassia): zou kentaxon zijn voor 2 plantengemeenschappen. Dit is echter principieel onmogelijk, en bij WESTHOFF en DEN HELD (1969) blijkt dit ook niet aldus te worden beschreven.

Ophioglossum vulgatum (Addertong) is ook kentaxon van de orde 25A.

Moet nu nog vermeld worden dat een haakje is vergeten bij *Carex hartmanii* in het register? Dat is niet meer interessant. Wel is het van belang dat er in een algemeen toegankelijk tijdschrift – bijvoorbeeld *Natura*, *Gorteria* of – wie weet – *De Levende Natuur*, een overzicht komt van alle errata. Zeker geldt dit voor de errata die de sleutels betreffen – anders kom je er niet uit, zie bijvoorbeeld de onjuistheden in de grassen-sleutel (NRC). Maar van de overige errata zou ik toch ook wel gaarne kennis willen nemen lang voordat de volgende druk uitkomt.

Tot slot vanzelfsprekend ook een compliment en dat betreft dan de Flora van Nederland als geheel en in het bijzonder de zeer helder geschreven en vooral fraai geïllustreerde verklaring van botanische termen (pag. 577 t/m 581). Ook de verwijzing naar de gekleurde illustraties van Wilde Planten deel I, II en III is een geweldige vondst. Men kan dan niet alleen met weinig moeite een fraai gekleurde prent van de betreffende plant vinden, maar tevens is meestal een stuk oecologische informatie daar vlak in de buurt. Aldus hopelijk toch nog een brug naar de unieke en onschatbare waarde die de flora van H.H.T. altijd heeft gehad.

Adres van de schrijver:

LITERATUUR

ARNOLDS, E., E. VAN DER MAAREL (1979) De oecologische groepen in de Standaardlijst van de Nederlandse flora 1975.

HEIMANS, H., H. HEINSIUS, JAC. THIJSSSE (1983) Geïllustreerde flora van Nederland, 22ste druk. Versluys, Amsterdam.

HEUKELS, H., R. VAN DER MEJDEN (1983) Flora van Nederland, 20ste druk. Wolters-Noordhoff, Groningen.

NRC-Handelsblad 16 juli 1983.

Standaardlijst van de Nederlandse flora (1983) Rijks-herbarium Leiden.

WESTHOFF, V. e.a. (1970) Wilde Planten deel I, II en III. Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten.

WESTHOFF, V., A. DEN HELD (1969) Plantengemeenschappen in Nederland. Thieme, Zutphen.

WIT, H. DE (1963) De wereld der Planten deel I. W. Gaade, Den Haag.